

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์วาทกรรมกรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสืบค้นวาทกรรมที่ว่าด้วยกรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 โดยวิเคราะห์จากกระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์และความหมายให้กับตัวบท (Text) และภาคปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practices) ที่ส่งผลให้ตัวบท (Text) นั้นเด่นชัด ตามบริบทสังคมที่เกิดเหตุการณ์ในขณะนั้น อีกทั้งยังได้ตั้งปัญหำการวิจัยและอธิบายถึงแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาในครั้งนี้ด้วย สำหรับสาระสำคัญของระเบียบวิธีวิจัยมีดังนี้

รูปแบบของงานวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis) รวมถึงการศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) ดังนั้นประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในที่นี้จึงหมายถึงแหล่งข้อมูลประเภทเอกสารเท่านั้น โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล (ประชากร)

เป็นแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. บทความ และเอกสารทางวิชาการ
2. ข่าวจากหนังสือพิมพ์

แหล่งข้อมูลที่ทำการศึกษา (กลุ่มตัวอย่าง)

สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือแหล่งข้อมูลที่น่ามาทำการศึกษาในที่นี้จัดเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นการศึกษาจากเพียงกรณีเดียว คือ กรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 เท่านั้น

1. บทความและเอกสารทางวิชาการ

คือ บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 โดยมีแหล่งที่มาจาก

1.1. สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ (พปส.)

เนื่องจากเป็นหน่วยงานในภาครัฐบาลที่อยู่ในสังกัดของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ทำการศึกษาและดูแลรับผิดชอบในเรื่องของสารกัมมันตรังสีโดยตรง จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 ในครั้งนี้

1.2. กลุ่มองค์กรเอกชน (NGOs)

ในที่นี้คือข้อมูลจากกลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต เป็นกลุ่มที่ทำการศึกษากรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 โดยตรง

1.3. สภานายความ

คำฟ้องโจทก์และคำให้การของจำเลยกรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 ในคดีความแพ่ง

2. ข่าวจากหนังสือพิมพ์

สำหรับข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ คือ การศึกษาแต่เฉพาะในประเด็นของข่าวที่เกี่ยวข้องกับกรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 ในช่วงวันที่ 20 ก.พ. 2543 ถึงวันที่ 31 มี.ค. 2543 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการนำเสนอข่าวในกรณีนี้มากที่สุด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันประเภทเพ่งคุณภาพ ได้แก่ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ มติชน และหนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ข่าวสดเท่านั้น โดยลักษณะเนื้อหาของหนังสือพิมพ์แต่ละประเภทมีสถานะและบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

2.1. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทเพ่งคุณภาพ

หนังสือพิมพ์ที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษา ได้แก่ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ และมติชน เนื่องจากมีรูปแบบการนำเสนอที่มุ่งให้ความสำคัญกับเนื้อหาและการรายงานที่เจาะลึก เช่น การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม ฯลฯ กลุ่มเป้าหมายจึงเป็นกลุ่มผู้อ่านที่สนใจและอยู่ในวงการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านั้น อีกทั้งสยามรัฐ และมติชนยังมีการนำเสนอบทความพิเศษที่เจาะประเด็นข่าวในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะบทความพิเศษในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการศึกษาอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 ที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาได้เป็นอย่างดี

2.2.หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชาชน

หนังสือพิมพ์ที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษา ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และข่าวสด เนื่องจากมีเนื้อหาที่มุ่งให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของประชาชน กลุ่มผู้อ่านจึงเป็นประชาชนโดยทั่วไป กรณีข่าวอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60 จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับอันตรายจากรังสี ก่อให้เกิดความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สิน จึงเป็นข่าวที่คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาความจริงที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวและบทความที่มีผลต่อความเข้าใจของคนในสังคม ดังนั้นเนื้อหาที่มาจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และข่าวสด จึงเป็นตัวแทนของสารที่คนส่วนใหญ่ในสังคมให้ความสนใจได้เป็นอย่างดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากเอกสารที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเน้นไปที่เอกสารบทความทางวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข่าวจากหนังสือพิมพ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์บุคคลากรเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยได้จัดแบ่งสถานที่ในการเก็บข้อมูลไว้ 2 ประเภทดังนี้

1. สถานที่ที่อำนวยความสะดวกในเรื่องของข้อมูลที่เป็นบทความและเอกสารทางวิชาการ

1.1. สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ(พปส.)

ในการเก็บข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อไปยังสำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติและเข้าไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากห้องสมุดของสำนักงานฯ ซึ่งจะจัดทำแฟ้มข้อมูลและบทความทางวิชาการในเรื่องของโคบอลต์ 60 ไว้อยู่แล้ว และได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์คุณปฐม แหยมเกตุ รองเลขาธิการสำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ

1.2. กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต

ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อไปยังหน่วยงานและขออนุญาตนำเอาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับโคบอลต์ 60 ไปดำเนินการถ่ายสำเนาและนำกลับมาคืนกับทางหน่วยงานเพื่อประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์คุณไอลดา อรุณวงศ์ เจ้าหน้าที่จากกลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต

1.3. สภานายความ

สำหรับข้อมูลในส่วนที่เป็นคำฟ้องโจทก์และคำให้การจำเลยนั้น ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตไปยังสภานายความเพื่อขอคัดสำเนา และได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสารและการให้สัมภาษณ์จากคุณสุรัชย์ ตรงงาม ทนายความผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินคดี

ในฝ่ายชาเล้ง (ผู้ยื่นคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา) และคุณสิทธิชัย หอมศิริวรรณ
 ทนายความคดีโคบอลต์ฝ่ายบริษัทกมลสุโกศล อิเลคทริก จำกัด

2. สถานที่ที่อำนวยความสะดวกในเรื่องของข้อมูลที่เป็นข่าวจากหนังสือพิมพ์

สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์มติชน
 สยามรัฐ ไทยรัฐ และข่าวสด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยไปเดินทางไปยังห้องวารสารหอสมุด
 แห่งชาติ ท่าवासกรี เพื่อค้นหาและรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏเป็นข่าวจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ
 ตั้งแต่วันที่ 20 ก.พ. 2543 ถึง 31 มี.ค. 2543 ด้วยตนเอง และทำการถ่ายสำเนาเพื่อนำมาศึกษาวิจัย
 ต่อไป

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
 ทั้ง 4 ฉบับให้เข้าไปทำการสัมภาษณ์ ดังนี้

- หนังสือพิมพ์มติชน ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจาก คุณภัทระ คำพิทักษ์
 หัวหน้าฝ่ายข่าวสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข
- หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจาก คุณนิล วังพุทธ
 รองหัวหน้าฝ่ายข่าวสิ่งแวดล้อม
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจาก คุณสุทธิวรรณ
 ไสวแสงยากกร หัวหน้าฝ่ายข่าวการศึกษา
- หนังสือพิมพ์ข่าวสด ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจาก คุณสุรพงษ์
 สุวรรณรินทร์ หัวหน้าฝ่ายข่าวสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)
 ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบวิเคราะห์
 เนื้อหา (Content analysis) วิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis) รวมถึงการศึกษาจาก
 เอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของกาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จะใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มต่าง ๆ
 และเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยมีการกำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ทางภาษา
 อย่างชัดเจน (Unit of Analysis) รายละเอียดของเนื้อหานั้นจะจัดทำเป็นตารางบันทึกตามเนื้อหาที่
 นำเสนอในข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ หลังจากนั้นจะนำมาจัดแบ่งเป็นประเภทของชุดคำ
 (words) ที่ใช้ แล้วนำมาหาความถี่ของแต่ละคำนั้น ๆ แล้วจึงนำชุดคำที่ได้มาประมวลเป็นสาระ
 (themes) จากข่าวกรณีอุบัติเหตุตอร์ปิโดบอลต์ 60 ที่ได้นำเสนอผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงการ

จัดทำตารางการใช้หลักฐานกับตารางการใช้เหตุผลเชิงตรรกะและวาทกรรมของกลุ่มต่าง ๆ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

สำหรับการวิเคราะห์วาทกรรม(Discourse analysis) นั้นจะเป็นการนำเอาสาระที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงปริมาณมาผนวกกับเนื้อหาจากเอกสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเรียบเรียงจัดเป็นลำดับเหตุการณ์อุบัติเหตุรังสีโคบอลต์60 ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการนำเอาเนื้อหาที่ได้มาประมวลโดยอาศัยหลักทางวาทกรรมมาวิเคราะห์กระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์และความหมายให้กับตัวบท (Text) และภาคปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practices) ที่ส่งผลให้ตัวบท (Text) นั้นเด่นชัด ตามบริบทสังคมที่เกิดเหตุการณ์ในขณะนั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยนำมาแปรผลให้อยู่ในเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายถึงรายละเอียดของวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative datas)

ข้อมูลเชิงคุณภาพในที่นี้คือข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่นำมาศึกษาตั้งแต่วันที่ 20 ก.พ.43-31มี.ค.43 โดยนำมาแปรผลเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ในลักษณะของการแจกแจงความถี่ตามตารางบันทึกผลที่ได้จัดทำเป็นเครื่องมือในข้างต้น เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเอกสารและบทความวิชาการ ประกอบกับการวิเคราะห์วาทกรรม(Discourse analysis) จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ก่อนนำไปสู่การเกิดวาทกรรม สาระสำคัญ (themes) ของวาทกรรมที่เกิดขึ้น กระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์และความหมายให้กับตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practices) ผ่านการตอกย้ำและผลิตซ้ำในสังคม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนข้อมูลข่าวสารที่ถูกปิดกั้นขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ อาศัยการบรรยายในรูปของบทความ โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมกรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60

